

דף ד'

“ואם זבח שלמים” צריך שתהא
זביחה לשם שלמים

הגמרא מבררת, מהו המקור למה שלמדנו
במשנה שצריכים זביחה לשמה, שהקרבן
יישחט לשמו?²⁹ מהכתוב: “וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ” שתהא זביחה
לשם שלמים. שואלת הגמרא, אולי השם של קרבן שלמים הוא זבח
שלמים? עונה הגמרא, שממה שכתוב “הַמִּקְרִיב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים”
ולא כתוב בהם זבח שלמים, מוכח שהשם של קרבן שלמים הוא שלמים
ולא זבח שלמים. וכיון שכאן כתוב “זֶבַח שְׁלָמִים”, לומדים שצריכים
שהזביחה תהיה לשם שלמים.

“המקריב את דם השלמים” שתהא
קבלה לשם שלמים

מצאנו שהשחיטה צריכה להיות לשמה.
ומנין שצריכים לעשות את שאר עבודות
לשמה? ואין לומר שנלמד משחיטה, מפני שבקרבן פסח רק שחיטה שלא
לשם אוכלים פסולה^{30 31}, ואילו שלא לשמה בשאר עבודות כשרה. אלא
לומדים שקבלת דם של שלמים תהיה לשם שלמים מהכתוב “הַמִּקְרִיב
אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים” “הַזֹּרֵק אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים”³². ואין להקשות שהתורה
תכתוב שצריכים לשמה בקבלה, ונלמד ממנה לשחיטה, שאפשר לפרוך
שקבלה פסולה בזר ואשה.

זריקה מהכ' “הזורק את דם
השלמים”

ומנין שצריכים כוונה לשמה בזריקה?
ואין לומר שנלמד זאת משחיטה וקבלה,
מפני ששחיטה וקבלה טעונות צפון, אבל זריקה אינה טעונה צפון,
וישנן בחטאות הפנימיות. אלא לומדים זאת מהכתוב “הַזֹּרֵק אֶת דָּם
הַשְּׁלָמִים”, שתהא זריקה לשם שלמים. ואין להקשות שהתורה תכתוב
בזריקה ונלמד ממנה את שחיטה וקבלה, שאפשר להקשות שצריכים

29 שבכתוב “מוצא שפתיך לא מפרשות העבודות. רש”י.

30 כגון לחולה ולזקן שאין יכולים לאכול כזית פסול ואפילו הם בעליו שכ' “איש לפי אכלו” ושאר עבודות לא פסול שלא לאוכלין שכ' “תכוסו” וא' בפסחים שאין מחשבת אוכלין בזריקה. רש”י.

31 אין להק' שגם זריקה תפסול מק' ו' ששחיטה שאינו פוסל בשינוי בעלים אלא על מנת לזרוק ופוסלת על מנת שלא לשם אוכלין. ק"ו זריקה שפוסלת בזורק שלא לשם בעלים שתפסול שלא לשם אוכלין. לא מפני שאפ' לפרוך מה לזביחה שכן טעונה צפון וישנה בחטאות הפנימיות. שהג' לא ידעה עדיין מפירכא זאת. אלא י"ל שלא לומדים כאן מזביחה אלא את קבלה והולכה, ועוד נראה שבפ' תמיד נשחט ממעט שאר עבודות שלא פסול לשם אוכלין. תוס'.

32 המקריב היא קבלה שהיא פסולה בזר להוציא שחיטה שכשירה בזר. רש”י.

לשמה בזריקה שהיא חמורה שזר חייב עליה מיתה³³ 34.

הולכה ממה שהתורה קראה לקבלה ומנין שצריכים לשמה בהולכה? ואין לומר
שנלמד אותה מכולן, שחיטה קבלה וזריקה³⁵ בלשון הולכה

שכן בכולן היא עבודה שאי אפשר לבטלה. אבל את עבודת הולכה
אפשר לבטל כשישחט בצד המזבח ויזרוק? אלא שרואים ממה שאמרו
על הכתוב "וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ" זו הולכת
אברים לכבש, ש'הקרבה' היא הולכה. ושנינו על הכתוב "וְהִקְרִיבו
בְּנֵי אֱהֲרֹן הַכֹּהֲנִים" זו קבלת הדם³⁶, והתורה אמרה "וְהִקְרִיבו" וקראה
לעבודת קבלה בלשון הולכה, לומר שעבודת הולכה לא תצא מכלל
קבלה, וצריכים לעשות את ההולכה לשמה³⁷.

שנוי בעלים מהכ' "ובשר זבח תודת" ומצאנו לשמה בשנוי קודש, ומנין שאסור
לשנות שינוי בעלים, שצריך לשחוט את
שלמיו

הקרבן על מנת שיתכפרו בו בעליו ולא שיתכפר בו אחר? אמר רב
פנחס בנו של רב אמי, לומדים שצריכים שהזביחה תהיה לשם הבעלים
מהכתוב: "וּבִשְׂרֵזָבַח תֹּדֶת שְׁלָמִיו", שתהא זביחה לשם תודה, ואם
אינו ענין לשינוי קודש, תנהו ענין לשינוי בעלים. שואלת הגמרא,
הרי צריך ללמוד מכאן מה ששנינו בברייתא, אבא חנין אומר משום
רבי אליעזר, שהכתוב "זָבַח תֹּדֶת שְׁלָמִיו" בא ללמד שתודה ששחטה
לשם שלמים כשרה, ועלתה לבעלים לשם חובה³⁸, שלמים ששחטן לשם
תודה פסולה, לא עלתה לחובתו. מפני שתודה נקראת שלמים, "תֹּדֶת
שְׁלָמִיו" ושלמים לא נקראים תודה? ואומרת הגמרא שאנחנו לומדים
ממה שכתוב "זָבַח", ואבא חנין לומד ממה שכתוב "תֹּדֶת שְׁלָמִיו".
שואלת הגמרא שצריכים לכתוב "זָבַח", ללמוד על חטאת ואשם? עונה

33 אבל שחיטה כשרה בזר, וקבלה והולכה אע"פ שפסולה בזר אין חייב עליה מיתה שזר חייב מיתה רק על זריקה
והקטרה וניסוך המים והיין שהם עבודת מתנה ועבודה תמה. אבל זר לא חייב מיתה על עבודת סילוק ולא על
עבודה שיש אחריה עבודה. רש"י.

34 ל"ק שנלמד קבלה והולכה משחיטה וזריקה, מפני שנפרוך מה לאלו שכן חייבין בחוץ. תוס'.

35 במה הצד השווה שבהן שהן עבודה וצריכה לשמה אף אני אביא הולכה. רש"י.

36 שהרי היא כתובה אחרי שחיטה וא"א להעמיד בהולכה, אפילו שהוא לשון הו' כמו שרואים בהו' אברים שכ'
בה הקרבה. רש"י.

37 וזריקה לא נלמדת מכולן שישנן בחטאות הפנימיות. תוס'.

38 בסוף כל הפסולין (לקמן דף לו.) דורשי' מ"שלמיו" ששלמי נזיר וש' פסח נא' ליום ולילה ממה שנכתב אצל
אכילה. תוס'.

הגמרא, שהיה אפשר לכתוב "וּבִישָׁר תּוֹדַת שְׁלָמְיוֹ זָבַח", וממה שכתוב "וּבִישָׁר זָבַח תּוֹדַת שְׁלָמְיוֹ", לומדים את שני הדברים³⁹.

שינוי בעלים בזריקה "ונרצה לו לכפור עליו"

מצאנו שבזביחה שינוי בעלים אסור, מנין בשאר עבודות? ואי אפשר ללמוד מזביחה,

מפני שבקרבת פסח רק שחיטה שלא לשם אוכלים פסולה, ואילו שאר העבודות שנעשו שלא לשמן כשר. ואין לומר שלומדים ממה שנאמרה זביחה בשינוי קודש, ונאמרה זביחה בשינוי בעלים, ואין לחלק בין זביחה לשאר עבודות בשינוי בעלים כמו שאין הבדל בשינוי קדש בין זביחה לשאר עבודות. מפני שאפשר לפרוך ששינוי קודש הוא פסול בגופו, וישנו בארבע עבודות, וישנו לאחר מיתה, אם הפריש קרבן ומת והיורש מקריבו. וישנו בציבור כביחיד, שגם בצבור שייך שינוי לשם קרבן אחר. אבל שינוי בעלים אינו פסול בגופו, ואינו בארבע עבודות, שהרי אם שחט שלא לשם בעליו ולא הזכיר על מנת לזרוק אין זו מחשבה⁴⁰. ואינו לאחר מיתה, שהרי בעליו המתכפר בו מת⁴¹. ואינו בצבור, שהרי כל הצבור הם בעליו?

ואומרת הגמרא, שאף על גב שהקשינו ארבע פרכות, שתים הן דוקא, ושתים אינן דוקא. כמו ששינוי בעלים הוא פסול בגופו אפילו שהוא מחשבה בלבד⁴², מפני שכיון שחשב מחשבת פסול פסלו, ולא עלו לבעלים. כך שינוי קודש הוא פסול בגופו כיון שפסלו במחשבתו. ולרב

39 וי"ל שאפשר לרבת חטאת ואשם ממה שכתובה בו אכילה. תוס'.

40 ומה שריבנו שחיטה לפס' בשינוי בע' הוא כששחט ע"מ לזרוק להתכפר אחר. ששנו בעלים לא שייך בקרבן אלא להתכפר בו והכפרה היא בזריקה. וכן שנינו לק' שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני כשר שחטו על מנת לזרוק לשם פלוני פסול. וכן בקבלה והולכה כשחשיב לקבל ע"מ לזרוק לשם אחר. רש"י.

41 בפסחים הקשו שאם שיעבודה לאו דאורייתא אין שינוי קודש לאחר מיתה שמה הנפק"מ שלא עלו לשם חובה, הרי היורשים אינם חייבים להביא את הקרבן. ויש לומר הנפק"מ היא אם הפריש ב' שלמים או ב' עולות לאחריות ופירש שאם אחת מתה או אבודה השניה תהיה קריבה עולה כדין הראשונה ואם קרבה הראשונה כתקונה השניה תהיה חולין. ומתו בעלים והיורש עשה אחת שלא לשמה וכאילו נאבדה וקרבה שניה תחתיה. ואם עשה הראשונה כתיקנה השניה חולין. אבל אם לא פירש אלא סתם הפריש שתי לאחריות אפילו נעשית הראשונה כתיקנה השניה רועה ודמיה קרבים עולה. וכן בהפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריות. תוס'.

42 אפי' אם צריך דיבור כיון שאין מעשה הוא כמחשבה בעלמא. תוס' שואלים שכאן משוים את שינוי קדש ושינוי בעלים. ובפ' תמיד נשחט (פסחים סב:) משמע שיש חילוק ביניהם, שמפרש מה בין לשמן לשלל לשמן לאוכליו ושלא לאוכליו זה פסולו בגופו וזה אין פסולו בגופו. וי"ל שכיון שלא נפסל אלא מפני שאין יכול לאכול כזית כגון לשם חולה וזמן נחשב יותר פסולו בקודש מחמת דבר אחר, כיון שאם היה יכול לאכול היה כשר. וקשה הרי חייבים לומר ששלא למנוין ולערלים ולטמאין לא נח' פסולו בגופו כדי שלא יהיה קשה על מה בין לשמן ושלא לשמן למנוין ושלא למנוין ולערלים ולטמאין ולטהורים. וי"ל ששינוי בעלים נחשב פסולו בגופו משום שתלוי בזריקה ושם בעלים על הכפרה. אבל שלא לאוכלין ושלא למנוין תלוי בשחיטה ואין שם בעלים על השחיטה. או ששלא לאוכלין ושלא למנוין יכול לקיים מחשבתו בהיתר, אותם שהיו מנויים עליו אם אינם חולים וזקנים, אבל שלא לשמה אינו יכול לקיימו ולכן נקרא פסולו בגופו. תוס'.

פנחס בנו של רב מרי אמר שיש שינוי בעלים לאחר מיתה, אפשר לדחות את הקושיה ששינוי בעלים אינו לאחר מיתה. ובכל זאת נשארו שתי קושיות?

אלא אמר רב אשי, לומדים שזריקת הדם שהיא הכפרה צריכה להיות לשם הבעלים מהכתוב: "וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו", עליו ולא על חבירו. שואלת הגמרא, הרי "עָלָיו" בא ללמד מה ששינוי בבריייתא, רבי שמעון אומר "וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו" את שעליו, נדר שאמר הרי עלי חייב באחריותו, ואת שאינו עליו כשאמר הרי זו עולה אינו חייב באחריותו. ורב יצחק בר אבדימי מפרש שכיון שאמר עלי, כמו שהוא טעון על כתפיו? אלא אמר רב אשי, לומדים את שינוי בעלים בזריקה מהכתוב "וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר" לכפר לו ולא לאחר, ולא מהמלה "עָלָיו"⁴³.

מציאנו ששינוי בעלים פוסל בזביחה וזריקה, ומניין בקבלה מאיל נזיר? בקבלה? ואי אפשר ללמוד מזביחה וזריקה, מפני שזביחה וזריקה חייבים עליהן בחוץ⁴⁴? אלא אמר רב אשי, לומדים שינוי בעלים בקבלה מאיל נזיר שכתוב בו "וְאֵת הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים" שתהא עשייתו לשם שלמים. ואם אינו ענין לשינוי קודש, שנלמד ממקום אחר, תנהו ענין לשינוי בעלים.

רבא אמר שלא דנים כלל שאינו רבא אמר רב אחא בר אבא לרבא, אולי נאמר ש"יעשה" הוא כלל, "זבח" פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט, ורק שחיטה צריכה להיות לשמה ולא דבר אחר? אמר רבא, כיון שלא כתוב "וְאֵת הָאֵיל יַעֲשֶׂה שְׁלָמִים זֶבַח" שמשמע כלל שיהיו עשייתו שלמים. אלא "יעשה זבח שְׁלָמִים" הכלל לא נשלם להשמיע על מה הוזכרו העשיות, עד שבא "זבח" והפסיק את הדבר. הוא כלל שדבריו לא התמלאו להשלם, ואין דנים אותו בכלל ופרט.

רבינא אמר, לעולם דנים כלל שאינו מלא בקבלה וזריקה שקולים ויבואו שניהם או שלומדים זריקה כרב אשי בכלל ופרט, והכתוב "לה" חזר וכלל. לה' יעשה זבח שלמים לה'. אמר רב אחא מדיפתי לרבינא, הרי הכלל הראשון

43 תוס' שואלים למה צריכים כתוב לשינוי בעלים בזריקה הרי אפי' בשאר עבודות לא נפסל אלא בשוחט על מנת לזרוק כ"ש שבזרק עצמו צריכים לשם בעלים. תוס'.

44 "אשר ישחט מחוץ למחנה" ומרבים "דם שפך" לרבות זורק. ולא ח' על קבלה והולכה בחוץ. רש"י

מרבבה רק עשיות, עבודות המיוחדות שחיטה וזריקה קבלה והולכה, אינו דומה לכלל השני שמרבבה כל לה', ואפילו שפיכת שיריים ליסוד⁴⁵, והקטרת אימורין? עונה הגמרא, שהתנא דבי רבי ישמעאל דורש דבר כזה בכלל ופרט. כלל ופרט וכלל אין אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש בעבודה שצריכים שתהיה לשמה, אף בכל עבודות צריכים שתהיינה לשמן. ואפשר לומר מה הפרט מפורש עבודה וחייבים עליה בחוץ, אף כל עבודה וחייבים עליה בחוץ, ונלמד שחיטה וזריקה ולא קבלה והולכה! ואפשר לומר מה הפרט מפורש דבר שטעון צפון וישנו בחטאות הפנימיות, אף כל הטעון צפון וישנו בחטאות הפנימיות, שחיטה וקבלה ולא זריקה! וכיון שאפשר לומר כך וללמוד את זריקה, ואפשר לומר כך וללמוד את קבלה, 'שקולים הם ויבואו שניהם', ונלמד גם את קבלה וגם זריקה, ולא נוציא את הולכה מכלל קבלה⁴⁶. ובלשון אחרת, 'שקול הוא וכל אחת תעמוד במקומה'. או שנאמר שזריקה נלמדת מהלימוד של רב אשי מ"וּנְרָצָה לוּ לְכַפֵּר עָלָיו" והכלל ופרט בא לרבות קבלה.

בשאר קדשים "זאת התורה לעולה ולחטאת ולזבח השלמים" מצאנו שינוי בעלים באיל נזיר, ומנין לומדים שינוי בעלים בשאר שלמים? ואין לומר שנלמד מאיל נזיר, שהרי באיל נזיר יש עמו דמים אחרים, שעמו מביא חטאת ועולה. ואומרת הגמרא מפני שכתוב "וְאֵת הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים" ולא כתוב "שלמים", והכתוב "שְׁלָמִים" בא לרבות כל שלמים. מצאנו שינוי קדש ושינוי בעלים בשלמים, ומנין לומדים בשאר כל קדשים? ואין לומר שנלמד משלמים שהרי שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק! ובשאר הקרבנות יש שאינם טעונים לא סמיכה ולא נסכים, כמו בכור ומעשר ופסח. ויש שאינם טעונים נסכים, חטאת ואשם. ואין אחד מהם שטעון חזה ושוק. ואומרת הגמרא שלומדים את שאר הקדשים מהכתוב "זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם".

45 אחרי שנתן ארבע מתנות ואינם מעכבים כפרה. רש"י.

46 אע"ג שכאן לומדים שנים וכאן אחד הם נחשבים שקולים שקולין. הרב רבי חיים הקשה שמשמע שכשלא יודעים איזה לרבותמרבים ת שניהם. ובפרק שור שנגח ארבעה וה' דרשו "מן הבהמה" להוציא את הרובע "ומן הצאן" להוציא את הנוגח. מפני שיש ברובע מה שאין בנוגח ויש בנוגח מה שאין ברובע הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח. ותיריך שמתני שיש משמעות בריבוי מרבים את כל השקולים. תוס'.

וְלַמְּלוֹאִים וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים“ שֶׁמֶקִישׁ אוֹתָם לְשִׁלְמִים. כְּמוֹ שֶׁבְּשִׁלְמִים
צָרִיכִים מַחֲשֶׁבֶה לַשְּׁמָה, לֵלֵא שִׁינוֹי קוֹדֵשׁ וּלְלֵא שִׁינוֹי בְּעִלִּים, כֵּךְ בְּכֹל
הַקֹּדְשִׁים צָרִיכִים מַחֲשֶׁבֶה לַשְּׁמָה לֵלֵא שִׁינוֹי קוֹדֵשׁ וּלְלֵא שִׁינוֹי בְּעִלִּים.
וּמֵהַכְּתוּב ”מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעֲשִׂיתָ בְּאֲשֶׁר נִדְרָתָ לָהּ“ אֶלְקִיךָ
נִדְבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ“, אִם כֵּמָה שֶׁנִּדְרַת עֲשִׂיתָ יֵהָא נִדֵּר, וְאִם לֹא
יֵהָא נִדְבָה, לּוֹמְדִים שֶׁהַקִּרְבָּנוֹת לֹא נִפְסְלוּ גַם כִּשְׁשַׁחט אוֹתָם שֶׁלֹא לַשְּׁמָה.

